

DISPUTATIO PHILOSOPHICA
INAUGURALIS

D^o.

C A U S I S
IN GENERE,

^{Quam.}
Divino Auxiliante Numinis,

Nec Non.

Amplissimi Philosoph: Facult. collegij consensu
In Novâ & Regia Academiâ Christinæ, qua Abogia est.

S U B P A T R O C I N I O

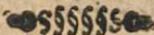
Reverendi & Clarissimi Viri,

M. NICOLAI L. NYCOPE N S,
Logices & Poëeos Professoris celeberrimi,
Mecenatis, Praeceptoris & Promotoris, gratâ
mente etatèm devenerandi.

Pro gradu in Philos. Facult. ejusq; privilegijs consequendis,
Publicè placideq; discutiendam proponit

M A G N U S O L A I C A V V A L L I U S
S M O L A N D U S.

Ad Diem 7. Februarij, Anni 1646. In Au-
ditorio Majori, horis antemeridianis.



A B O E,

Excudebat Petrus Wald / Acad. Typogr. 1646.

Admodum Reverendo Excellentissimo & Praeclarissimo
in Christo Patri & Domino,

D. M. NICOLA O KROKIO,
inclytæ VVexionensis Dioceſeoſ Epifcopo eminentiſſi-
mo, Conſistorij ibidem Ecclesiastici præſidi ampliſſimo,
Theologo eximio, Patrono ſuo magno, orani reverentia
titulo apprimè devenerando.

Nec Non.

Reverendâ dignitate Præcellentissimo Domino.

DN. M. HERMANNO DUSEO,
Seniori & conſistoriali gravifſimo, Ecclesiæq; ca-
thedralis Wex: Patorि longe meritifſimo, Mecenati ſuo
propenſiſimo, perpetuo reverentia cultu
perpetuiſ ſuſpiciendo.

Caterisq;

Reverend: & Clariss: Viris Conſistorij ejusdem adfeſſo-
ribus accuratiffimis, Regijq; illic loci Gymnasiſ Lectoribus
celeberimis, promotoribus ſuis certiffimis, quavis ani-
mi veneratione colendiffimis.

Ut Et.

Reverend: Clariss: Venerab: & Humaniss: in eadem
Dioceſi Præpositis, Patoribus, & animarum curatořib⁹ vigi-
lantiss: & fideliss: Fautoribus & Benefactoribus ſuis indubi-
tatiſſ: nullo non honoris genere ætatē prolequendis.

Hocce Exercitium Academicum, in debitam obſervan-
tia & gratitudinis tefſeram.

Devotè & reverenter
dedicat & litat

M. O. Cawallius.

Procēmīū.

Magni sānē momenti causarum Diaſcepſin fore,
vel hinc luce meridianā clari⁹ elucet, cūm quōd haſt̄ ſint haud
ſec⁹ ac eviterni rivuli perennib⁹ ſcatebris pullulantes, undē ſingu-
la, quaer rerū natura continet, exiſtunt: Quidquid n. extra Deum
eſt, per ſuas cauſas, in e⁹ ex ſuis cauſis eſt e⁹ exiſtit. Imo ipſiſſime,
cauſe cauſas habent: Tūm quod ex harum ignorations, effectuum
tamen notitia ſatis perceptā, admiratio reſultet non minima;
Prout Philoſophorum Coryphaeus Altā per ſpeſxit mente, Philoſo-
phiam hinc initium ſuum duxiſſe, afferendo: eamq; tūm demūm
abſolvi, cūm admiratione illā depositā, perfectam harum cogni-
tionem fuerit aſſectua. Sciri autem tūm Demūm Res creditur,
cūm cauſa illius innotuerit. Quare P. Ramus in frontispicio
Dial. Cauſas omniſcientia Fontes extare intrepide afferuit.
Hifce autem non pauca, omnimodis obſcuritatibus refertiſſimas,
illuminantur, quamplurimiſ latebris perplexiſſima; extricantur, in-
numeris labyrinthis intricatiſſima; explicatur, e⁹ Gordio quaſi no-
do irretiſſima; enodātur. Cujus etiam rei intuitu Hesiodus in li-
bro opera e⁹ Dies diſto felicem gravitēr pronunciavit, Non vo-
luptuarium mollitieſ e⁹ delicijs deditum; Non ad ſummi Regi-
minū gubernacula ſedentem; non Eminentissimo honoris gradu
alijs antecellentem; Non diuityjs nimis affluentem; ſe d' rerum cau-
ſas per ſpecte ſcientem; inquiens:

Felix qui potuit rerum cognoscere cauſas!

Multum igitur ſtudij in cauſarum Diaſcepſei ponendum eſſe
facile animadvertit qui viſ, qui nullam Disciplinam ſine harun
notitia interventu rite addiſci poſſe perpendit, cum medium per
quod ſcitur, quicquid verè ſcitur; deſideretur: Aſt quanta in
bis

bisce perfectè cognitis est felicitas, tanta quoq; in ipsaem etatē remanens est difficultas! Nostra enim scientia perinde se habet ac vulpecula à Ciceronā defrudata, vitreum quidem vas extrinsecus lambens, esculentum vero neutquam attingens; Verum enim verò licet hoc tantā difficultate circumseptum sit, interim an. cum tot tantāq; in omni disciplinarum genere comoda, tanquā Amalthea cornu reapse nobis suppeditet, causarum notitia, adeò ut illa adiuti vita de gente, & rerum gerundorum tenorem habeve, nature scrinium penitus introspicere, divinam quasi formam nobis induere, nostramq; conditionem ultra communem mortaliū sortem quam longissimè evahere valeamus. Iccircò non potui non hunc de ijs discursum, pro solito in Philos. gradu obtinendo, instituere, plaeide Philosophantium censura submittere (in arduis reputans voluisse sat esse, & licitum fore prodire tenuis, si non detur ultra) Vobisq; literarum & literatorum Promotoribus propensissimis, in mea, erga vos, summae obseruantie, grataq; mentis TEKMERION consecrare. Quem pro solito vestro in Musarum scēt. rores favore, ut aquiboniq; consulatis, meq; horum numero ascribi patiamini, qui sese vobis quam commenda-
bissimos discipiunt, etiam atq; etiam contendo.

Tu qui scrutaris, nostras quoq; dirigentes,
Ut tibi grata agitent, utilia & patriæ.

Author & Respondens,

THE S. I.

Non minus verè quam scitè & Eleganter
Magnº ille Philosophantium coryphaeus Stagiri-
ta lib. i. post. Analyt. monet; quòd omnis doctri-
na & disciplina fieri debeat ex rei qualicunq; prænotio-
ne, quæ in gemina potissimum consistit quæstionis eno-
datione, scil. An res sit de quā disq. ritur, & Quid sit. Hanc
præclaram Philosophi admonitionem tanquam com-
modissimam Methodi viam impræsentiarū nos
quoq; (Divini Numinis Auxilio) in Theoriā Causalium
extruendā, observare annitemus.

II. Quanquam juxta legem Methodi *Quæstionem s.*
Quid sit. *Quæstio.* *An sit* anteverteret, cum illa sine hac
Quæstio sit nulla; interim tamen cum ex tot rerum gene-
rationibus, corruptionibus, ac vicissitudinibus, causas dari, tāna
perspectum sit, quām quod perspectissimum, adeo ut in
proverbium quasi abierit: *Nil sine causa fieri posse,* isthac
igitur *Quæstione*, tanquam hāc vice non adeo necessaria
ultra citroq; supersedemus. *Neminem*, qui vel pri no-
tib; saltem labris Philosophicos degustatit *Fontes* & *Fun-
gum* pro cerebro non gerat, *Eas* dari inficias iurum;
arbitrantes.

III. Missa itaq. *Quæstione* *An sit*, quam extra omnem do-
bitationis aleam positam censemus, *Quæstio* *quid sit*, enu-
cleanda foret. Ast ne in ignotis tescuis, incertivè transisse
ponto, insigniter hallucinemur, nil pensi habentes portum, ad
quem nostræ disquisitionis cursam dirigemus, currum i-
gitur Philosophicum pressis babens intra orbitas veritatis

continendo, in Philosophicā Encyclopædiā certum ei
stadium assignemus.

IV. Verum non minimā Difficultate hunc laborem
obsitum esse novit quivis censor æquus in se descendens,
passim cum disciplinarum de causis agi assoleat, neq;
aphilosophon censetur, unam eandemq; rem in diver-
sis considerari disciplinis; sed sub alio atq; alio formalī,
& diverso modo considerandi, sic E.g. in Physicis consi-
deratur homo, quatenus corpus naturale. In Ethicis
vero, quatenus bonis informandus moribus &c.

V. Ut vero labor hic facilior evadat, & propositum
nostrum eò felicius assequamur operæ pretium nos fa-
curos existimamus, si distinctionem illam celebrem,
diversam causarum pensiculationem complectentem,
ex agro Philosopherum depromamus, quā contendere
solent causarum considerationem esse duplicem; Gene-
ralem & Specialem.

VI. Causarum consideratio Generalis est, Quā in
actu signato de illis edocetur, prout in communi signa-
tur, Quid causa sit & Quotuplex sit, idq; bipartitò: Primo
Theoretice & Realiter in quantum de ijs quidditative &
Scientificè præciso operationis intuitu edisseritur, ut ha-
beat intellectus cognitionem illius Exis distinctam, quid
nimirum sit causa, vel Effectus, Materialis, Formalis vel Fi-
nalis, adeoq; peculiariter in singularum Entitatum exissen-
tiae, causalitatis & proprietatum Naturam inquirat; sed
cum sub hâc limâ, nulla reliquarum disciplinarum de
ipsis tractare queat, in Philosophia igitur prima, juxta
hoc Formale, eas pertractandas esse, nulli non in apri-
co esse possit. Secundò Practicè & Notionaliter, quā
præcisa cognitionis meta, potissimum operationis gratia
trutinantur, prout, artifex in ijs opus producat suum.

Noe-

Noēmata secunda, videlicet imponendo, & at tertium argumentum investigandum, definiendum, dividendum, & syllogismum fabricandum &c: dirigendo; quod Forma ad Logicum alegamus forum.

VII. Specialis causarum tractatio est, quā de istis in actu exercito, ut hujus vel illius rei causa particulariter definitur, discurritur, atq; sic pro diversitate materialium ad diversas pertinet Disciplinas; sic Medicina de hujus vel illius morbi causa rimatur. De Causis hominis, Elementorum, virtutis Magnetica &c: Physica speculatur. De virtutum & viciorum causis, Ethica agit.

VIII. Hac distinctione tanquam liberali ingenio sci- tu necessariā, nostroq; instituto plurimū inserviente premissā, directā ad Questionem Quid sit nos accingemus, utpote quæ Essentiam & Quidditatem causarum, omnium optimè nobis exhibet. In cuius consideratione Duo occurunt: 1. Quid Nominis seu onomatologia, ipsum Definitum respiciens. 2. Quid rei seu pragmatologia, Definitionem realem spectans.

IX. Onomatologia seu Definitio Nominalis tribus absolvitur: vñ. Etymologia, Homonymia & Synonymia.

X. Etymologiam quod attinet Curri ulò pensitandum, causam alijs à cajo, quia causā haud secus ac ardore quoadam perciti in rem moliendam Irruimus: Alijs à chaos (Notā tamen aspirationis præteritū) quia massa illa Massica rebus se communicavit fiendis: Alijs à caveo, quod causis perspectis quosvis Errores cautiū declinare possimus, dictam esse. Beem: igitur de orig. ling. lat. eam qualicavillam vel cautam vocari tradit (per S. tamen simplex identidem pingi) utriusq; vocis etymon cause pensum affatim adumbrare, asserit.

XI. Notatio causa ejusmodi est, sequitur Homonymie
quæ non raro Errorum Magistra salutatur, & propterea
juxta illud Arist. effatum: *Æquivoca semper sunt distin-*
gvenda, antequam vel Definitione definiri, vel Divisione di-
vidi, vel in prædicamento reponi, vel scientiam gignere
possint; est præcavenda... Tenendum itaq; erit vocem
cause varijs accipi modis: 1. In foro Politico pro *A-*
ctione seu Controversia forensi, undè causidicorum No-
mēn oriundum esse creditur: quō dicuntur causam ali-
eujus (ut Milonis Cicero) agere. 2. In foro Philosophico,
idq; *Quadrupliciter:* 1. Pro omni eo, qnod ordinem quo-
licunq; consecutionis ad aliud involvit, & sic cum prin-
cipio convertentiam dicit, quo significatu Græci pa-
tres, *Primam in divinis personam, secunda, causam extare*
dixere, quæ tamen rigorosè loquendo, non ipsius cau-
sa, sed potius principium est inscribenda; alias filius vi re-
lationis esset causatum, et Ens dependens quod implicat.
2. Pro quavis re sive absolutâ sive respectivâ, cui acci-
dit causatio, inq; illâ significatione, *causa Effectus*,
naturâ, cognitione et dignitate prior dicitur. 3.
Pro sola causa Efficiente, atq; in hâc acceptione, in
canone illo Logico: *Qualis causa salis Effectus, usurpatur.*
4. Pro ejusmodi Ente ejus esse consistit in causando, &
â quores intrinsecè vel extrinsecè dependentiam habet.
In quo significatu noster fert scopus, illam tanquam
eudi penicillo impræsentiarùm delineare.

XII. *Synonymiam quod concernit, dicitur causa in ul-*
sima hâc acceptione, alio nomine principium causale, cum
Quo causa pari passu ambulat, & reciprocatur.

XIII. *Onomatologiam seu Nominis Enodationem sic ab-*
solutam; sequitur Pragmatologia quæ Definitionem Realem
complectitur. Ubi missis aliquam multis authorum de

cau-

causâ definitionibus sparsim proseminalis, receptam
illam Rameam, hunc in modum propositam: *Causa est
eius vi res est; ultronei retinemus.*

XIV. Quamvis allata *Definitio* qbusdâ primo intuitu
obscura videatur: partim ob vocabulorum paucitatem,
partim quod legibus exactæ definitionis non per omnia
gaudeat, quod faciles Damus, usu tamen sic trita est, ut
omnem planè obscuritatis notam subterfugiat. Ut
itaq; eò facilius intelligatur, singulas ejus partes, accura-
tiori limâ pensabimus.

XV. *Definitum* cum antea explicatum sit, flagitat op-
dinis ratio ut *Definitionis Analysis* instituamus, quæ com-
modissimè resolvitur in genericum & specificū conceptum.

XVI. *Conceptus Genericus* voce *principij*, haud incon-
venienter indigitatur, cù longè latior hic terminus sit, quā
aliàs *Causa*, omnis n. *causa est principium*, sed nō versâ vice.
Sic Gloriosus Pater Christi Filij, Aurora Diëi, uni-
tas Numeri, punctum lineæ, &c *Principia*, non vero
causæ, sunt salutanda.

XVII. Obiter iccirco præcavendum est, varias a-
pud Authores *Principij* acceptiones occurtere, quæ singu-
lae non sunt hujus loci. Nam aliàs sumitur vox *principij* pro
alicujus rei initio, quod ut sic non involvit respectum ad a-
liquod consequens, & dicitur aliàs *primum Negativè*, quo-
modo filius ante quem non est *alius* dicitur *primus* & *pri-
mogenitus*, licet nullus *alius* generatione naturali subse-
quatur. Aliàs per *Excellentiam pro eo principio*, quod non
est *principiatum*. Aliàs per *Antonomasiā pro principio cau-
sali*, aliàs pro *Efficiente præcisē*; Sed in data definitione,
vocula *principij pro eo à quo aliquid procedit* quocunq; mo-
do, accipitur.

XVIII. Quo sensu causas verè dici principia sequenti Discursu probatum damus: In omni vero principio duo requiruntur. 1. Ut principium sit suo principiato prius. 2. Ut principiatum consequatur ex principijs. Jam cause sunt priores effectus, & effecta consequuntur ex causis, in actu causandi positis. E. cause sunt Principia; cum naturam principiorum participant, quæ in hisce duobus potissimum absolvitur.

XIX. Conceptum Specificum sequentes voces Definitionem Ingressæ, haud secus ac propria Differentia declarant actam indifferentiam generis ad limitatiorem principiandi modum coarctant, quam propriam ac formalem, cause indolem representant.

XX. Asterisco idcirco notandum, quod vocabulum *Vis* hic loci, non specialiter pro violentiâ quadam, quæ aliquid ad Causandum pellitur: Sed generaliter pro ipsissima causalitate, seu *Influxu Causali*, quo unaquæq: causa proxime attingit suum effectum, & actu constituitur causans & influens in effectum producendum; esse accipientum.

XXI. Nec silentio involvendum, voculam *Rei* hoc loco, non specialiter pro efficientis correlato, h.e. pro effectu, efficienti propriè competente: sed generaliter prout omnibus quatvor causarum generibus indiscriminatim adaptatur, quod alio nomine causatum dici consuevit, intellectum iri.

XXII. Nec est quod vox illa *barbara* explicationis gratiâ inserta plus justo quemquam distorqueat, inter Philosophandum enim satius esse nomina fingere, quam alias pigmentis Tullianis unicè inhærere, teste laudo, lycem illum Scaligerum oculatissimum, indecorum etiam censuit Cicero in arduo negotio; delicatori deditum esse sermonis generi. Quanquam igitur AITIATON, scholasticis

Iasticis bābare sōnet *Causatum*; Interim tamen huic rei
cum valde commodum sit, quin etiam commode reti-
neatur; nihil vetat.

XXII. Tandem vox illa est, salis cum grano acci-
pienda; sese nobis explicandam exhibit. Quam idem
significare afferimus, ac oriri, existere, fieri, manare, fuisse,
fore vel futurum esse, & proinde non Grammaticè, sed Phi-
losophicè intelligendam esse, prout scilicet quasvis tem-
poris differentias & Modum quemcunq; quo effectus à suā cau-
sa proficiscitur, denotet.

XXIV. Hisce sic explanatis nulli dubitamus, quin
Definitio recto consistat talo, cum per omnia sequenti &
quipolleat: *Causa* est principium, è cuius influxu *Causatum*
pendet. Ubi Principium generis vice fungitur, quod vo-
cabulo *Dependentia* ad certum & determinatum princi-
piorum genus, *Principium* sz. *Causale*, restringitur.. Ut
ex ipsa resolutione & terminorum explicatione hac te-
nus patuit. Non immerito igitur hanc Definitionem in
scholis patrijs receptam amplexamur, & optimo jure ap-
probamus & tutamur..

XXV. Tanquam per transennam hactenus Nomen-
alem & Realem *Causa* Definitiones delibatas, legitimè excipit
ejusdem divisio, paucis à nobis perstringenda; quam in
Externam & *Internam* dividimus, Nam materia & forma,
In hoc fundamento convénient, quod interno influxu in-
fluant esse in *causatum*: Efficiens vero & finis, hāc indole
gaudent, quod utriuscq; influxus sit externus.

XXVI. Insuper observandum est, isthac *causa* sectio-
nem, non ratione *subjecti* sed *essentiae* esse intelligendam;
Nam quod *Internus* est *subjecti* ratione, id non illieò e-

tiā Internū est essentia modulo, nec vice versa; sic et
animarationalis intuitu Risiabilitatis, doctrinæq; capacitatib; non
est internum quid Essentiæ ratione, illarum enim affectio-
num causa efficiens est, & proinde essentiæ ratione causa
externa, quæ tamen compositi respectu causa interna est es-
sentiæ intuitu; eadem forma respectu materia est internum,
quid subjecti informationis modulo. Toga vero respe-
ctu hominis est Externum quid non essentia sed subjecti te-
nore; Doctrina autem Internum quid est subjecti, & non
essentie indole.

XXVII. Externas causas indigitamus illas esse, quæ
extrinsecus saltem & forinsecus ad rei constitutionem
concurrunt, sic elargiendo illi esse, ut nec essentiam in-
grediantur neq; partes essentiæ existant, quales sunt effi-
cients & finis; illud per influxum realem, hic per influxum in-
tentionalem, Analogicum & Metaphoricum.

XXVIII. Internas causas innuimus illas esse quæ in-
trinsecè & essentialiter ad effectus constitutionem influ-
unt, nec tantum essentiam illius ingrediendo, verum et-
iam se illi realiter communicando, quales sunt materia
& forma; hæc per modum actus, illa per modum potentia.

XXIX. Alij solent causam mox dispescere in efficiente,
materiam, formam & finem. Quæ divisio non materialis, sed
formalis duntaxat est habenda. Cum utraq; non semper
necessaria sit, sed una eademq; pro diverso considerandi te-
nore plurium vicem sustineat.

XXX. Numerum Causarum quaternarium variè
variaverunt, quidam plus justo eundem diminuen-
do, solam sz. Efficientem causam agnosendo, illamq; solam
principij nomine dignam reputando, hunc in modum
argumentantes: Si omnia sine quibus effectus haberis
nequit numero huic causarum immitterentur, utiq; quat-

vorum multo plures erunt, sed posterius est absurdum E. & prius, & per consequens in una s. efficiente subsistendum; Relique vero pro conditionibus necessariis & adjunctis habendae. Sed frustra sic coganniunt, efficiens enim reliquias à genere & ENERGIA non excludit, sed ab excellentia duntaxat, quam sibi præ reliquis vendicat, cuius etiam respectu sola secundum antonomastian causam salutanda venit.

XXXI. Nonnulli Phidia & Praxitelis op' inspicientib', solum es aut marmor in eo admirantib', iunt assimilandi, eò quod saltem materialm (cæteris sequestratis) causam assuerint: Alij v. ad materia impotentiam adimplendam, influentiam cause efficientis concesserunt; alijs tertiaro numero contenti erant.

XXXII. Causas proinde quatuor pauciores non esse ita evincemus: quicquid Producitur est in potentia ad esse id quod prius non fuit; si hoc, utiq; ab alio in actum reducatur necesse habet. Potentiale autem in actum reducere est efficientis; Nihil enim (Deo excepto) est causa sui ipsius; At cum ad actionem suscipiendam non Aggregiatur hac quin bono quodam extimuletur (Deus enim & natura nihil operantur incassum) dabitur ergo finis præterea Ens virtutis finitæ, objectum purum putum Nihil habere, inq; id actum aliqueni exercere nequit, admittenda igitur materia; sed hac principium cum sit passum, omnis actus expers concedenda igitur forma, actum perfectionemq; causato elargiens.

XXXIII. Uthi in Defectu, ita nonnulli in excessu peci carunt, recepto illi Quaternario numero, Instrumentalem, Exemplarem & Causam sine qua non &c: adiicio: sed quemadmodum causas quatuor non pauciores esse probavimus, ita easdem neq; plures fore, stabilire ut merito

debuiimus, ita ultrò vel hoc argumento voluimus*. Quot sunt modi influendi specie distincti, tot sunt causæ constituendæ. Sed illi sunt quatuor E. & hæc tot erunt; Nam vel *Extrinsicè* vel *intrinsecè* unaquæque harum ad *causandum* concurrit; Si vero hoc, tum vel dat *rei entitatem confuse*, & erit *materia*, vel *distinctè* & habetur *forma*; Si vero illud, tum hoc vel *Realiter*, & sic ponetur. *Efficiens*; vel *Intentionaliter*, & dabitur *Finis*.

XXXIV. *Instrumentum & causam esse, & tamen receptum illum Quaternarium causarum numerum, haud reddere numerosiorem ita confirmemus: 1.* A quo cunq; *causatū instrumentatum* in fieri dependentiam habet, illud est ipsius *cansa*; *Dependentia enim & influxus* sunt corresata: At hanc illud ab *instrumento* habet E. *2.* *Quodcunq; nō habet influxū ab Assertis distinctum;* illud diversum *causæ genus inferre nequit.* At *Instrumentum*, hunc non habet. *E.* diversum *causæ genus inferre nequit.* *3.* *Advertendum insuper erit, causarum divisionem non esse quasi in species specialissimas, sed subalternas,* sub quibus *speciales modi haberi possunt:*

XXXV. Et licet Aristoteles *efficientem* primum motus principium esse dixerit, nihilo minus *instrumentum ad efficientem*, potius quam ad *ullam* aliarum causarum relatumiri non dubitamus. Primum enim motus principium *periphrasticōs & syncedochicē de efficiente* dicitur: quia non illius definitio, sed saltem ipsius *nomen* est: Idem enim est ac si dixerimus, nonnulla sub*efficiētiis* genere contineri, quæ primum motus principium habent; alijs neq; *causa adjuvans, & minus principalis causæ efficientes* essent nuncupandæ, cum hoc neq; illis^o competit: *Adjuvantis enim principium consistit in adjuvando, conservantis in conservando, instrumenti in instruendo;* unde

Unde si quet è principijs ratione in universum non esse, mo-
vere & non moveri: sic enim neq; efficiens est et causa di-
cenda, cum & illa à suo fine moveatur.

XXXVI. Limpidissimè igitur constabit instrumentum ad materiam non esse referendum, hæc enim principium est passivum & intrinsecum, illud vero activum & ex-
trinsecum, cuius influxus est operatio efficienti in rigore
competens, si operetur, sive vero minùs, utiq; non instrumentum.

XXXVII. Per Exemplar seu ideam, formam quam agens rationale in agendo imitatur, intelligimus, & eam tamen quintam causam invehere negamus. Exemplar enim dirigit suo modulo, actuat, complectq; agentis intellectum, ut operando se imitetur, quæ singula efficientis pensum involvunt.

XXXVIII. Divortium itaq; faci-nus ab ijs, qui exemplar ad causam formalem, materialem vel finalem, reducunt: astruendo illud (sive causa sive conditio quædam statuatur) commodissimè ad efficientem reducij; non ad materiam; Quia non recipiendo influit esse in effectum, nec ad formam, quia essentiam rei intrinsecè & essentialiter non constituit; neq; ad finem; quia non actione Metaphorice agens excitat, sed ejus actionem determinat, quod efficientis munus est.

XXXIX. Causam sine quâ non, ut causam titulotenus dictam esse asserimus: ità verum & diversum causæ genus eam inferre inficiamur: Nullam enim habet causalitatem, sed conditionis cuiusdam instar est, sine quâ effectus fieri neqt; ut semotio nubium inter cœlum & nos positarum, vera non est causa, cur hæmisphærium radijs illustratur solaribus; sed causa sine quâ non seu conditio quædam est ne-

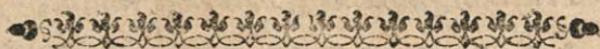
est necessaria, cum sine ejusmodi nubium dispulsione,
illustratio non obtingat.

XL. Hactenus cum sufficienter monstratum
sit causas neq; pauciores neq; plures quatuor esse, & constitu-
ta brevitas receptui ut canamus moneat, sic circò coronidis
loco non immixtò queritur, qualis sit causarum ordo
constituendus? pro cuius questionis decisione accurate
notandum venit, causas posse bifariam considerari.
1. Ratione actus causandi & operandi simplici-
ter, ita ut illa causa præcedat, quæ prius agere, propriamq;
causalitatem simpliciter exercere incipit. Atq; sic causa
finalis est omnium prima, quippe quæ sui amore & deli-
derio efficientem ad agendum movet, quando nondum
actu est, causa efficiens secunda, quam comitatur materia,
hanc demum insequitur forma. 2. Ratione actus cau-
sandi & essendi simul, ita ut illa causa præeat quæ ordine na-
turæ influit esse in effectum, quando actu existit, atq; ita
naturalis causarum ordo est, ut efficiens sit ordine prima,
cui proxima est materia, huic forma, ultimus finis.

Atq; hi sunt illi flosculi, quos è spacioſiſſimo Ve-
nerandorum Philosopherum Myrothecio, ratione
inſtituti ſeligere, publicoq; examini ſiftere placuit.
Faxis æterne DÆus rerum prima cauſa, ut nos tui
effecto, multiplicitati cauſarum notitia imbuti, non ſolum
nobis emolumento, verum etiam tibi trinuni gloriæ,
reipublicæq; commodo eſſe valeamus. Hecce in-
ſuper mea molimenta, tua erunt mitiſſime DÆus li-
bamenta. Tibi pro paternè aspiratis gratiæ auræ,
& ſuccurrente illuminatione ſit gloria, regnum, & po-
testas.

testas. Universa opera tua te unanimiter depraedit
cent, omnes exercitus tui te reverenter exaltent, &
anima mea ex hoc usq; in seculum te unicè magnificet.

A M E N.



COROLLARIA.

I.

AN positâ causa ponatur effectus, & sublatâ tollatur? Aff. D.

2. An omnis causa sit prior suo effectu? Aff. D.
3. An Qualis causa talis effectus? Aff. D.
4. An Causa causæ sit etiam causa Causati? Aff. D.
5. An causæ sint sibi invicem causæ? Aff. D.
6. An quiequid est in effectu præextiterit in suis causis? Aff. D.
7. An omnis Causa sit scientia? /Aff. D.
8. An aliquid sit sui ipsius causa? N. D.
9. An Causa reciprocetur cum suo effectu? Aff.
10. An in hâc propositione: solus Deus est immortalis, particula solus sit exclusiva subjecti, an v. prædicati? Aff. prius.

An hic syllogismus sit bonus in forma? omnes sapientes Græciæ sunt septem: Solon & Bias sunt Sapientes Græciæ: E. Solon & Bias sunt septem... Neg.

C

AD

A D

Præstantissimum & Literatissimum,

DN. MAGNUM OLAI
CAVVALLIUM, Pro Gradu in Philo-
phiâ summo solerter disputantem, ami-
cum suum dilectum.

Quantum conando docilis solertia præstat,
Et labor in multis improbus, efficiat:
Id docet exemplo, Magnus Cawallius, ipso,
Musarum in castris, impiger excubitor.
Privatim informans, alacres cupidosq; doceri
Discipulos, magna dexteritate sua.
Publica quis melius Magno pertractat eodem?
Hic ardet sophiam devitus eusebia.
Omnès te præceptores laudamus, & uno
Ore sumus vates Magne, Magister eris.

L. mq;

ÆSCHILLUS PETRÆUS
Theolog. D.

Nunc tua quæ teneris fuerat mihi cognita ab annis^{*}
Insignis pietas, ardua sedulitas[,],
Larga ferunt præstans doctrinâ præmia MAGNE
Unde novo doctos inter honore clues[.]
Sis, precor, ipse Deo gratus, patriæq; tibiq;
Utilis. Atq; a vibus pulpita scande bonis[!]

Ornatissimo patriotæ suo, ut antehac disci-
pulo maximè assiduo, ita amodò amico sim-
cerè dilecto, affectus candidioris, quem
charta non capit, notas hascel. mg; expri-
mere ut debuit ita voluit

MICHAEL O. WEXIONIUS
P. Prof.

A D

Humanissimum & Doctissimum Virum,
Dn... MAGNUM O. CAVVALLIUM,
Philosoph. Candidatum Præstantissimum, Necessarium
suum & patriotam, honorandum.

Musam hi causas memora cur querere docti
Rerum sic causas sollicitè studeant?
Responde verum mea nunc Naïs optima, tecum.
Colloquier prodest, ac didicisse juvat.
Nonne quod hinc splendens crescat sapientia? nonne
Fructus haecce bonos omnimodos dabit?

Cau-

Causæ causa eadem sunt, quod numerabere Magne
Tu, Clario in cœtu, quis modò disceptas.
Ecce canam votum tibi: sis patriæq; Deo,
Commodus & gratus, nunc mea Musa jubet!

Festinantèr gratulabundus
tamen dabat

ENEV. SVENONIUS

Per mare velivolum per mille pericula vitæ
Congeritur pluto, clauditur atq; sinu:
Perditur ast punctum curarum mole paratus,
Nescius insvaves demere mente dies.
Ast tibi delicium fuerat philomuse CAVALLI
Ingenij merces hisce parare locis,
Pulericomas cupiens solers lustrare eamœnas,
Quéis tibi, tum multis, commodus esse potes,
Est testis locuples tua Dissertatio præsens,
Magnus eris Magnum ritè tueris opus.
Ritè tueris opus nodosa sophismata solvens,
Conveniunt rebus nomina sicq; suis.
Ergò tuo grator multū quoq; grator honori,
Nam mage deposito est pondere grata quies.
En precor hosce tuos nisus Deus ipse secundet,
Accipias placidè, quod tibi sisto melos,
Festinantiū fusi debito ubiq;
candore salvabit

JONAS JOANNIS FORSHELIUS
Smoland.

